

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 4. detsember 2020
(OR. en)

13684/20

JAI 1066
COPEN 366
EUROJUST 156
EJN 106

MENETLUSE TULEMUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Delegatsioonid
Eelmise dok nr:	13214/20 + COR 1
Teema:	Nõukogu järeldused „Euroopa vahistamismäärus ja väljaandmismenetlused – praegused väljakutsed ja edasine tegevus“ – Nõukogu heakskiidetud tekst

Delegatsioonidele edastatakse lisas nõukogu järeldused „Euroopa vahistamismäärus ja
väljaandmismenetlused – praegused väljakutsed ja edasine tegevus“, mille nõukogu kiitis heaks
kirjaliku menetluse teel 1. detsembril 2020.

Järeldused on avaldatud ka *Euroopa Liidu Teatajas*, vt ELT C 419, 4.12.2020, lk 23–29.

Nõukogu järeldused**„Euroopa vahistamismäärus ja väljaandmismenetlused – praegused väljakutsed ja edasine tegevus“****NÕUKOGU KIITIS HEAKS JÄRGMISED JÄRELDUSED:**

1. Euroopa Ülemkogu poolt 20. juunil 2019 vastu võetud strateegilise tegevuskava 2019–2024 peamine prioriteet on kodanike ja vabaduste kaitsmine. Euroopa peab olema koht, kus inimesed saavad ennast tunda vabalt ja turvaliselt. Selleks tuleb terrorismi ja piiriülese kuritegevuse vastast võitlust laiendada ja tugevdada. Kriminaalasjades tehtav koostöö ja teabevahetus peaksid neid ambitsioone kajastama ning ühiste vahendite kohaldamist tuleb veelgi parandada ja edasi arendada.
2. Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsus Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (2002/584/JSK, Euroopa vahistamismääruse raamotsus)¹, mis on kriminaalasjades tehtava õiguslase koostöö peamine vahend, on lihtsustanud ja kiirendanud liikmesriikidevahelist koostööd. See annab jätkuvalt olulise panuse, et saavutada liidu eesmärk tagada oma kodanikele vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala.

¹ EÜT L 190, 18.7.2002, lk 1.

3. Mitu korda on arutatud, kuidas veelgi parandada õiguslast koostööd kriminaalasjades. Selle protsessi käigus on esile kerkinud teatavad valdkonnad, mille puhul saaks veel suurendada Euroopa vahistamismääruse üleandmismehhanismi tõhusust. Seetõttu võttis nõukogu 2018. aastal Austria eesistumise ajal vastu vastastikust tunnustamist kriminaalasjades käsitlevad järeldused „Vastastikuse tunnustamise edendamine vastastikuse usalduse suurendamisega“². Eesistujariik Rumeenia esitas 2019. aastal aruande „Kriminaalasjades tehtud kohtuotsuste vastastikune tunnustamine – edasised sammud“³. Euroopa vahistamismääruse tuleviku üle peetavatele aruteludele andsid uue hoo komisjoni poolt 2. juulil 2020 esitatud viimane rakendamisaruanne,⁴ nõukogus käimasolev vastastikuste hindamiste üheksas voor,⁵ Euroopa Parlamendi kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni poolt 4. septembril esitatud rakendamisaruande projekt⁶ ja Saksamaa eesistumise ajal 24. septembril 2020 toimunud veebikonverents⁷.
4. 13. juuni 2022 on Euroopa vahistamismääruse raamotsuse vastuvõtmise 20. aastapäev. Liikmesriigid, komisjon, Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet (FRA), Eurojust, Euroopa õiguslaste koostöö võrgustik (EJN) ja iga päev üleandmismenetlustega tegelevad õiguslaste töötajad peaksid kõnealuse aastapäeva tähistamiseks püüdma leida ja rakendada lahendusi raamotsuse kohaldamise praegustele väljakutsetele.

² ELT C 449, 13.12.2018, lk 6.

³ 9728/19.

⁴ COM(2020) 270 final.

⁵ Vastastikuste hindamiste üheksas voor: vabadusekaotuse või vabaduse piiramise valdkonna õiguslaste vastastikune tunnustamine, hindamise ulatust vt dokumendist 6333/19.

⁶ Raporti projekt Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra rakendamise kohta (2019/2207(INI)), 4. september 2020; Euroopa Parlamendi uuringuteenistus (EPRS), Euroopa rakendamishinnang Euroopa vahistamismääruse kohta, PE 642.839, juuni 2020.

⁷ Vt eesistujariigi dokument 11419/20.

5. Nõukogu nõustub, et arenguruumi on järgmistes valdkondades:
- A. Euroopa vahistamismääruse raamotsuse siseriikliku ülevõtmise ja praktilise kohaldamise parandamine;
 - B. vahistamismäärust täitvate asutuste toetamine põhiõiguste hindamisel;
 - C. menetluse teatavate aspektide käsitlemine vahistamismääruse teinud liikmesriigis ja vahistamismäärust täitvas liikmesriigis;
 - D. ELi kodanike kolmandatele riikidele väljaandmist käsitlevate taotluste menetlemine;
 - E. Euroopa vahistamismääruse üleandmiskorra tugevdamine kriisi ajal.

A. Euroopa vahistamismääruse raamotsuse siseriikliku ülevõtmise ja praktilise kohaldamise parandamine

6. Euroopa vahistamismääruse raamotsuse tõhusus ja tulemuslikkus sõltub peamiselt siseriiklikest õigusaktidest, millega võetakse täielikult üle ELi õigusest tulenevad nõuded. Vaatamata juba tehtud märkimisväärsetele jõupingutustele on veel arenguruumi, eelkõige pidades silmas Euroopa Liidu Kohtu arenevat kohtupraktikat.
7. Nõukogu kutsub liikmesriike üles tagama Euroopa vahistamismääruse raamotsuse nõuetekohane ülevõtmine, võttes nõuetekohaselt arvesse Euroopa Liidu Kohtu praktikat ning soovitusi, mis tulenevad vastastikuste hindamiste neljandast ja käimasolevast üheksandast voorust⁸ ning komisjoni 24. jaanuari 2006. aasta, 11. juuli 2007. aasta, 11. aprilli 2011. aasta ja 2. juuli 2020. aasta rakendamisaruannetest⁹. Tuleb märkida, et komisjon on algatanud ELi toimimise lepingu artikli 258 alusel rikkumismenetlusi ja jätkab vajaduse korral selliste menetluste algatamist lähitulevikus.

⁸ Vt lõpparuanded, mis on esitatud dokumentides 8302/4/09 REV 4 ja 6333/19.

⁹ COM(2006) 8 final, COM(2007) 407 final, COM(2011) 175 final, COM(2020) 270 final.

8. Õigusala töötajatele on osutunud väärtuslikuks vahendiks Euroopa vahistamismääruse tegemise ja täitmise käsiraamat¹⁰, mida ajakohastati viimati 2017. aastal. Võttes arvesse vahepeal toimunud arenguid, eelkõige seoses Euroopa Liidu Kohtu arvukate otsustega, kutsub nõukogu komisjoni üles käsiraamatut lähitulevikus ajakohastama.
9. Liikmesriike innustatakse Euroopa vahistamismääruse raamotsuse rakendamiseks vastu võetud siseriiklike õigusaktide kohaldamist ja tõlgendamist õigusala töötajate jaoks lihtsustama, kehtestades mittesiduvad suunised Euroopa vahistamismääruse kohaldamiseks. Sellised suunised, mis peaksid arvesse võtma Euroopa vahistamismääruse käsiraamatut ja olema sellega kooskõlas, võiksid olla vahistamismääruse teinud õigusasutustele abiks, eelkõige seoses Euroopa vahistamismääruse tegemise tingimuste täitmise ja proportsionaalsuse põhimõtte järgimise kontrollimisega.
10. Õigusala töötajatele on osutunud kasulikuks vahendiks Eurojusti ülevaade „Case law by the Court of Justice of the EU on the EAW“ („Euroopa Liidu Kohtu Euroopa vahistamismääruse alane kohtupraktika“), mida ajakohastati viimati 2020. aasta märtsis. Nõukogu kutsub Eurojusti üles ajakohastama kõnealust ülevaadet vastavalt vajadusele nii sageli kui võimalik ning jätkama selle elektrooniliselt kättesaadavaks tegemist asjakohases vormingus.
11. Nõukogu innustab liikmesriike, komisjoni ja Euroopa õiguslase koolituse võrgustikku jätkama jõupingutusi, et toetada ja suurendada Euroopa vahistamismääruse üleandmiskorras osalevate õigusala töötajate täiendusõpet ning edendada veelgi eri liikmesriikide õigusala töötajate vahelist arvamuste vahetust. Eri liikmesriikide õigusala töötajate vahelised otsekontaktid suurendavad vastastikust usaldust ja aitavad seega kaasa Euroopa vahistamismääruse raamotsuse paremale kohaldamisele. Vastastikuse mõistmise edendamiseks tuleks täiendavalt uurida võimalusi korraldada erikoolitusi õigusala töötajatele kahest või enamast liikmesriigist, kus on palju vastastikuseid juhtumeid.

¹⁰ ELT C 335, 6.10.2017, lk 1.

12. COVID-19 pandeemia on toonud esile, et Eurojustil ja Euroopa õigusalase koostöö võrgustikul on oluline roll Euroopa vahistamismääruse raamotsuse praktilisel kohaldamisel. Nõukogu innustab Eurojusti ja Euroopa õigusalase koostöö võrgustikku jätkama oma väärtuslikku tööd ning intensiivistama oma jõupingutusi, et veelgi parandada teabevahetust, koordineerimist ja koostööd liikmesriikide õigusasutuste vahel ning pakkuda parimat võimalikku tuge koostööks Euroopa Prokuratuuriga.
13. Selleks et veelgi parandada Euroopa vahistamismääruse raamotsuse kohaldamist, tuleks liidu tasandil luua keskne portaal, kus kogutakse ja ajakohastatakse pidevalt kogu asjakohast teavet, mis võiks hõlbustada õigusala töötajate jaoks Euroopa vahistamismääruse kasutamist. Selleks palutakse Euroopa õigusalase koostöö võrgustikul, konsulteerides komisjoni, Eurojusti ja teiste asjaomaste sidusrühmadega, uurida võimalusi laiendada ja täiustada Euroopa õigusalase koostöö võrgustiku veebisaiti, mis juba pakub Euroopa vahistamismääruse kohta palju teavet ja on seetõttu kõnealusel juhul heaks lähtealuseks.

B. Vahistamismäärust täitvate asutuste toetamine põhiõiguste hindamisel

14. Euroopa vahistamismääruse raamotsusega kehtestatud süsteem põhineb vastastikuse tunnustamise põhimõttel (raamotsuse põhjendus 6, ELi toimimise lepingu artikli 82 lõige 1); sealjuures on Euroopa vahistamismääruse täitmine reegel (artikli 1 lõige 2) ning täitmisest keeldumine on erand. Selline keeldumine, mis võib suurendada karistamatuse ohtu ning kahjustada kodanike julgeolekut ja ohvrite kaitset, on põhimõtteliselt mõeldav üksnes raamotsuse artiklites 3, 4 ja 4a sätestatud asjaoludel. Kuigi raamotsuses ei ole põhiõiguste eeldatavat rikkumist keeldumise põhjusena sätestatud, ei mõjuta see liikmesriikide kohustust austada põhiõigusi ja aluspõhimõtteid, mis on sätestatud ELi lepingu artiklis 6 ja põhiõiguste hartas (artikli 1 lõige 3, põhjendused 12 ja 13).

15. Euroopa Liidu Kohus on tunnistanud, et Euroopa vahistamismäärust täitev õigusasutus võib erandlikel asjaoludel ja teatavatel tingimustel keelduda määruse täitmisest, kui on reaalne oht, et asjaomase isiku üleandmine võib kaasa tuua ebainimliku või alandava kohtlemise harta artikli 4 tähenduses,¹¹ seda tulenevalt kinnipidamistingimustest vahistamismääruse teinud riigis või harta artikli 47 teises lõigus sätestatud õiglases kohtumenetluses seisneva põhiõiguse rikkumisest,¹² kuna kaheldakse vahistamismääruse teinud riigi kohtusüsteemi sõltumatuses. Seega on õigusala töötajatele antud keeruline ülesanne lahendada iga juhtumi puhul eraldi vastuolud, mis esinevad vastastikuse tunnustamise ja põhiõiguste kaitse vahel.

Kaitse ebainimliku või alandava kohtlemise eest

16. Harta artiklis 4 sätestatud ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeld on absoluutne, kuna see on tihedalt seotud inimväärikuse austamisega, mis on harta artikli 1 teema ning üks liidu ja selle liikmesriikide põhiväärtustest, mis on sätestatud ELi lepingu artiklis 2.¹³
17. Nõukogu rõhutab, et vahistamismääruse teinud liikmesriigi kinnipidamistingimustega seotud väljakutseid tuleb käsitleda selles liikmesriigis ja kõigi kinnipeetud isikute puhul. Nõukogu rõhutab asjaolu, et kinnipidamistingimuste, sealhulgas eelvangistuse miinimumnõuded ja võrdlusalused on juba kehtestatud tunnustatud pehme õiguse allikates, eelkõige Euroopa Nõukogu Euroopa vanglaeeskirjades¹⁴. Nõukogu innustab liikmesriike võtma vajalikke meetmeid, et tagada nende aktide järgimine.

¹¹ Euroopa Liidu Kohtu 5. aprilli 2016. aasta otsus kohtuasjas C-404/15, Aranyosi ja Caldaru; Euroopa Liidu Kohtu 25. juuli 2018. aasta otsus kohtuasjas C-220/18 PPU; Euroopa Liidu Kohtu 15. oktoobri 2019. aasta otsus kohtuasjas C-128/18, Dorobantu.

¹² Euroopa Liidu Kohtu 25. juuli 2018. aasta otsus kohtuasjas C-216/18 PPU, LM. Vt pooleliolevad menetlused liidetud kohtuasjades C-354/20 PPU ja C-412/20 PPU, Openbaar Ministerie jt.

¹³ Euroopa Liidu Kohtu 5. aprilli 2016. aasta otsus kohtuasjas C-404/15, Aranyosi ja Caldaru, punktid 85, 87.

¹⁴ Ministrite komitee soovitus Rec(2006)2 liikmesriikidele Euroopa vanglareeglistiku kohta.

18. Nõukogu rõhutab, kui oluline on pakkuda õigusala töötajatele vajalikku tuge ja teavet, et viia läbi Euroopa Liidu Kohtu poolt ette nähtud kaheastmeline hindamine.¹⁵ Õigusala töötajatel peab olema juurdepääs objektiivsele, usaldusväärsele, täpsele ja nõuetekohaselt ajakohastatud teabele, et esimese sammuna hinnata, kas vahistamismääruse teinud liikmesriigis esineb kinnipidamistingimustes süsteemseid või üldisi puudusi, mis mõjutavad teatavaid inimrühmi või teatavaid kinnipidamiskohti. Hindamise teise etapi jaoks peavad õigusala töötajad vastavalt Euroopa vahistamismääruse raamotsuse artikli 15 lõikele 2 saama kogu vajaliku teabe tingimuste kohta, milles asjaomast isikut kavatsetakse vahistamismääruse teinud liikmesriigis kinni pidada, et hinnata, kas on piisavalt alust arvata, et üleandmise korral võib see isik sattuda reaalsesse ohtu langeda ebainimliku või alandava kohtlemise ohvriks.
19. Nõukogu tervitab asjaolu, et vajalikule teabele juurdepääsu parandamiseks lõi Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet 2019. aastal kriminaalkorras kinnipidamise andmebaasi, mis koondab ühte kohta 2015.–2019. aasta teabe kinnipidamistingimuste kohta kõigis ELi liikmesriikides. Ametil palutakse seda andmebaasi korrapäraselt ajakohastada, et tagada esitatud teabe vastavus Euroopa Liidu Kohtu kehtestatud nõuetele, ning keskpikas perspektiivis hinnata, kas andmebaas vastab praktikas tekkinud vajadustele.
20. Nõukogu kutsub komisjoni üles pöörama Euroopa vahistamismääruse käsiraamatu ajakohastamisel erilist tähelepanu õigusala töötajatele suuniseid andmisele kinnipidamistingimuste küsimuse käsitlemise kohta, võttes arvesse käimasoleva vastastikuste hindamiste üheksanda vooru tulemusi. Sellega seoses peaks komisjon ühtlasi kaaluma, kas oleks asjakohane töötada välja praktilised lahendused, näiteks Euroopa vahistamismääruse raamotsuse artikli 15 lõike 2 kohane lisateabe taotlemise vorm.

¹⁵ Euroopa Liidu Kohtu 5. aprilli 2016. aasta otsus kohtuasjas C-404/15, Aranyosi ja Caldaru; Euroopa Liidu Kohtu 25. juuli 2018. aasta otsus kohtuasjas C-220/18 PPU, punktid 88–94; Euroopa Liidu Kohtu 15. oktoobri 2019. aasta otsus kohtuasjas C-128/18, Dorobantu, punktid 52–55.

21. Harta artikli 47 teises lõigus sätestatud õigus õiglasele kohtumenetlusele on keskse tähtsusega, kuna tegemist on tagatisega, et kaitstakse kõiki isikute liidu õigusest tulenevaid õigusi ning liikmesriikide ELi lepingu artiklis 2 sätestatud ühiseid väärtusi, eelkõige sellist väärtust nagu õigusriik.¹⁶
22. Nõukogu tuletab liikmesriikidele meelde nende kohustust tagada õigusriigi põhimõtte austamine ELis ning tagada õigus õiglasele kohtumenetlusele ning eelkõige juurdepääs sõltumatule ja erapooletule kohtule. Liikmesriigid peavad võtma vajalikud meetmed puuduste kõrvaldamiseks, et tugevdada vastastikust usaldust ja vältida kriminaalasjades tehtava koostöö politiseerimise ohtu. Nõukogu kutsub komisjoni üles kasutama sellega seoses oma rolli aluslepingute täitmise järelevalvajana.
23. Nõukogu rõhutab, kui oluline on pakkuda õigusala töötajatele vajalikku tuge ja teavet, et viia läbi Euroopa Liidu Kohtu poolt ette nähtud kaheastmeline hindamine, mis on nõutav juhtudel, kui on väidetavalt oht, et rikutakse harta artikli 47 teist lõiku¹⁷. Õigusala töötajatel peab olema juurdepääs objektiivsetele, usaldusväärsetele, konkreetsetele ja nõuetekohaselt ajakohastatud materjalidele, et esimese sammuna hinnata, kas tulenevalt vahistamismääruse teinud liikmesriigi kohtute sõltumatuse puudumisest süsteemsete või üldiste puuduste tõttu esineb tegelik oht, et rikutakse põhiõigust õiglasele kohtumenetlusele. Teiseks peavad õigusala töötajad vastavalt Euroopa vahistamismääruse raamotsuse artikli 15 lõikele 2 saama kogu vajaliku teabe, et hinnata, kas on piisavalt alust arvata, et asjaomane isik satub üleandmise korral sellisesse ohtu, võttes arvesse tema isiklikku olukorda, süüteo laadi ja Euroopa vahistamismääruse aluseks olevat faktilist tausta.

¹⁶ Euroopa Liidu Kohtu 25. juuli 2018. aasta otsus kohtuasjas C-216/18 PPU, LM, punkt 48.

¹⁷ Euroopa Liidu Kohtu 25. juuli 2018. aasta otsus kohtuasjas C-216/18 PPU, LM, punktid 61, 68, 79.

24. Nõukogu kutsub komisjoni üles andma Euroopa vahistamismääruse käsiraamatu ajakohastamisel õigusala töötajatele suuniseid selle kohta, kuidas käsitleda juhtumeid, kus on väidetavalt oht, et rikutakse harta artikli 47 teist lõiku, ning kaaluma Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametiga konsulteerides viise, kuidas parandada õigusala töötajate juurdepääsu teabele ja teabeallikatele, millele nad võivad viidata, võttes arvesse Euroopa Liidu Kohtu kehtestatud kriteeriume.

Kinnitused

25. Euroopa vahistamismääruse raamotsuse artikli 15 lõike 2 ja ELi lepingu artikli 4 lõike 3 esimeses lõigus sätestatud lojaalse koostöö põhimõtte kohaselt võib vahistamismäärust täitev asutus taotleda lisateavet ning vahistamismääruse teinud asutus võib kinnitada, et üleandmise korral ei rikuta asjaomase isiku põhiõigusi.¹⁸
26. Nõukogu rõhutab, et arvestades vastastikust usaldust, mis peab valitsema liikmesriikide õigusasutuste vahel ja millel põhineb Euroopa vahistamismääruse süsteem, peab vahistamismäärust täitev õigusasutus neile kinnitustele tuginema, vähemalt juhul, kui puuduvad konkreetset märgid vastupidise kohta.¹⁹

¹⁸ Euroopa Liidu Kohtu 25. juuli 2018. aasta otsus kohtuasjas C-220/18 PPU, ML, punktid 108-110.

¹⁹ Euroopa Liidu Kohtu 25. juuli 2018. aasta otsus kohtuasjas C-220/18 PPU, ML, punkt 112.

C. Menetluse teatavate aspektide käsitlemine vahistamismääruse teinud liikmesriigis ja vahistamismäärust täitvas liikmesriigis

Menetlusõiguste tugevdamine Euroopa vahistamismäärusega seotud menetlustes

27. Mis puudutab kahtlustatavate või süüdistatavate isikute menetlusõigusi kriminaalmenetlustes, on juba tehtud märkimisväärsed edusamme. Menetlusõiguste tugevdamise tegevuskava²⁰ rakendamisel Stockholmi programmi²¹ osana kehtestati järgmiste direktiividega kriminaalmenetluste suhtes kohaldatavad ühised miinimumnõuded: direktiiv 2010/64/EL (õigus suulisele ja kirjalikule tõlkele), direktiiv 2012/13/EL (õigus teabele), direktiiv 2013/48/EL (õigus kaitsjale), direktiiv (EL) 2016/343 (süütuse presumptsioon, õigus viibida kohtulikul arutelul), direktiiv (EL) 2016/800 (laste menetluslikud tagatised) ja direktiiv (EL) 2016/1919 (tasuta õigusabi).
28. Komisjoni rakendamisaruanded, mis avaldati 18. detsembril 2018 seoses direktiividega 2010/64/EL²² ja 2012/13/EL²³ ning 27. septembril 2019 seoses direktiiviga 2013/48/EL²⁴, näitavad selget vajadust parandada nende direktiivide ülevõtmist. Nõukogu kutsub asjaomaseid liikmesriike üles kõrvaldama rakendamisaruannetes tuvastatud puudused ning tagama nimetatud direktiivide täieliku ja nõuetekohase rakendamise. Tuleb märkida, et komisjon on algatanud ELi toimimise lepingu artikli 258 alusel rikkumismenetlusi ja jätkab vajaduse korral selliste menetluste algatamist lähitulevikus.

²⁰ Nõukogu 30. novembri 2009. aasta resolutsioon teekaardi kohta, mille eesmärk on tugevdada kahtlustatavate või süüdistatavate isikute menetlusõigusi kriminaalmenetlustes (ELT C 295, 4.12.2009, lk 1–3).

²¹ Stockholmi programm – avatud ja turvaline Euroopa kodanike teenistuses ja nende kaitsel (ELT C 115, 4.5.2010, lk 1–38).

²² COM(2018) 857 final.

²³ COM(2018) 858 final.

²⁴ COM(2019) 560 final.

29. Nõukogu rõhutab vajadust hinnata Euroopa vahistamismääruse raamotsuse alusel vahistamismääruse teinud ja seda täitvates liikmesriikides läbiviidavates menetlustes kohaldatavate menetlusõiguste praktilist tõhusust. Selles osas on väärtuslik panus Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti poolt 27. septembril 2019 avaldatud aruanne („Õiguste rakendamine praktikas: õigus kaitsjale ning menetlusõigused kriminaal- ja Euroopa vahistamismäärusega seotud menetlustes“), mis hõlmab olukorda kaheksas liikmesriigis. Nõukogu kutsub Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametit üles kaaluma võimalust jätkata uurimust 2022. aastani, laiendades seda kõikidele liikmesriikidele ja pannes erilist rõhku üleandmismenetlustega tegelevate juristide kogemustele.

Tõlkimine

30. Nõukogu tuletab meelde, et Euroopa vahistamismäärus tuleb tõlkida ühte vahistamismäärust täitva liikmesriigi ametlikest või aktsepteeritavatest keeltest, ning rõhutab, et adekvaatne tõlge on ülioluline, et tagada Euroopa vahistamismääruse üleandmiskorra tõhus toimimine.
31. Nõukogu kutsub liikmesriike üles kaaluma seoses Euroopa vahistamismääruse tõlkimisega, kas nad saaksid senisest rohkem kasutada Euroopa vahistamismääruse raamotsuse artikli 8 lõikes 2 sätestatud võimalust aktsepteerida tõlget ühte või mitmesse Euroopa Liidu ametlikku keelde, et menetlust lihtsustada ja kiirendada.

Menetluste üleandmine ja kohtualluvuse konfliktid

32. Selleks et vältida karistamatust piirideta Euroopas, näiteks kui Euroopa vahistamismääruse täitmisest keeldutakse, kui esineb kohtualluvuse konflikt või kui kahes või enamas liikmesriigis viiakse läbi samu asjaolusid käsitlevat paralleelset menetlust, tekib muu hulgas küsimus, kuidas saab menetlusi tõhusalt üle anda ja lahendada kohtualluvuse konflikte.

33. Nõukogu 30. novembri 2009. aasta raamotsuse 2009/948/JSK (kohtualluvuskonfliktide vältimise ja lahendamise kohta kriminaalmenetluses)²⁵ eesmärk on vältida paralleelset menetlust samade asjaolude korral ja *ne bis in idem* põhimõtte rikkumist, kuid see piirdub sätetega, mis käsitlevad teabevahetust ja otseseid konsultatsioone liikmesriikide pädevate asutuste vahel. Nagu on rõhutatud 16. veebruari 2018. aasta aruandes „Eurojusti tegevus kohtualluvuse konfliktide vältimise ja lahendamise valdkonnas“, on probleemid endiselt alles, eelkõige keeruliste juhtumite ja negatiivsete kohtualluvuse konfliktidega seotud juhtumite puhul.
34. Praegu ei ole ühist õigusraamistikku kriminaalmenetluse üleandmiseks liikmesriikide vahel. 15. mai 1972. aasta kriminaalmenetluse ülevõtmise Euroopa konventsiooni on ratifitseerinud kõigest 13 liikmesriiki. Teised liikmesriigid tuginevad 20. aprilli 1959. aasta kriminaalasjades vastastikuse abistamise Euroopa konventsioonile koostoimes 29. mai 2000. aasta konventsiooniga Euroopa Liidu liikmesriikide vahelise vastastikuse õigusabi kohta kriminaalasjades või kahepoolsetele kokkulepetele või mitteametlikule koostööle.
35. Vaatamata märkimisväärsetele jõupingutustele, eelkõige 16 liikmesriigi poolt 2009. aastal esitatud algatusele võtta vastu nõukogu raamotsus kriminaalmenetluse üleandmise kohta,²⁶ ei saavutatud varem asjakohase ELi õigusakti suhtes üksmeelt. Kuid nagu on rõhutatud Eurojusti 16. veebruari 2018. aasta aruandes ja Euroopa õigusala koostöö võrgustiku 2019. aasta 52. täiskogu istungi järeldustes,²⁷ seisavad õigusala töötajad selle tulemusena jätkuvalt silmitsi õiguslike ja praktiliste probleemidega ning kalduvad seetõttu toetama ELi õigusakti vastuvõtmist.

²⁵ ELT L 328, 15.12.2009, lk 42–47.

²⁶ ELT C 219, 12.9.2009, lk 7–17.

²⁷ 14501/19.

36. Liikmesriikide ühised eeskirjad menetluste üleandmise ja kohtualluvuse konfliktide kohta võivad põhimõtteliselt anda olulise panuse piiriülese kuritegevuse vastasesse võitlusesse, suurendades kriminaalmenetluste tõhusust ja parandades korrakohast õigusemõistmist vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneval alal.
37. Oma aruandes „Kriminaalasjades tehtud kohtuotsuste vastastikune tunnustamine – edasised sammud“²⁸ soovitas eesistujariik Rumeenia täiendavalt uurida vajadust esitada seadusandlik ettepanek, mis käsitleb kriminaalmenetluste üleandmist kriminaalasjades laiemas kontekstis, sealhulgas hinnata kohtualluvuse konflikte käsitleva raamotsuse 2009/948/JSK sätteid.. Sellest aruandest lähtudes rahastas komisjon akadeemilist uurimust kriminaalmenetluste üleandmise kohta, mis viiakse lõpule 2021. aasta teisel poolel.
38. Nõukogu kutsub komisjoni niipea, kui uurimuse tulemused on selgunud, arutama liikmesriikide, Eurojusti ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustikuga, kas uus ettepanek kriminaalmenetluse üleandmist käsitleva ELi õigusakti kohta on teostatav ja kas see annaks lisaväärtust. Jaatava vastuse korral palutakse komisjonil koostada mõjuhindang ja vajaduse korral seadusandlik ettepanek.

Kinnipidamise ja Euroopa vahistamismääruse kasutamise alternatiivide edendamine

39. Nõukogu innustab liikmesriike uurima võimalusi tõhustada vajaduse korral vabadusekaotuseta karistuste ja meetmete kasutamist, nagu on sätestatud Soome eesistumise ajal vastu võetud nõukogu järeldustes vabadusekaotuseta karistuste ja meetmete kasutamise kohta kriminaalõiguse valdkonnas.²⁹

²⁸ 9728/19.

²⁹ ELT C 422, 16.12.2019, lk 9.

40. Võttes arvesse tagajärgi, mille Euroopa vahistamismääruse täitmine toob kaasa tagaotsitava vabadusele, peab vahistamismäärust tegev asutus kindlaks tegema, kas iga juhtumi konkreetseid asjaolusid arvestades on vahistamismääruse tegemine proportsionaalne. Hindamine hõlmab eelkõige küsimust, kas Euroopa vahistamismäärus on kõige sobivam vahend või võiks selle asemel kasutada muid õiguslase koostöö meetmeid (nt Euroopa uurimismäärus, Euroopa järelevalvekorraldus, vangide üleandmine).
41. Nõukogu kutsub komisjoni ja liikmesriike üles kaaluma, kas on vaja tugevdada muude õiguslase koostöö meetmete kasutamist, võttes arvesse käimasoleva vastastikuste hindamiste üheksanda vooru tulemusi.

D. ELi kodanike kolmandatele riikidele väljaandmist käsitlevate taotluste menetlemine

42. Nõukogu tuletab meelde 4. juunil 2020 toimunud justiitsministrite mitteametlikul videokonverentsil aset leidnud arvamuste vahetust kolmandate riikide väljaandmistootluste menetlemise kohta ELi kodanike puhul, kes ei ole taotluse saanud liikmesriigi kodanikud.

43. Vastavalt Euroopa Liidu Kohtu otsustele kohtuasjas *Petruhhin* ja mitmele hilisemale otsusele³⁰ on liikmesriikidel selliste taotluste menetlemisel kaks kohustust: ühelt poolt on kohustus täita rahvusvahelisest õigusest tulenevaid kohustusi ja võidelda ohuga, et asjaomane süütegu jääb karistamata, ning teiselt poolt on liikmesriigid, kes on saanud väljaandmistaotluse seoses teiste liikmesriikide kodanikega, vastavalt liikumisvabaduse põhimõttele ja kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu põhimõttele kohustatud kaitsma teiste liikmesriikide kodanikke võimalikult tõhusalt meetmete eest, mis võivad võtta neilt õiguse ELis vabalt liikuda ja elada. Sellega seoses on Euroopa Liidu Kohus selgitanud, et taotluse saanud liikmesriik peab kindlaks tegema, kas on olemas alternatiivne meede, mis kahjustaks vaba liikumise õiguse kasutamist vähem ja oleks karistamatuse vältimise eesmärgi saavutamisel sama tõhus³¹. See hõlmab selle liikmesriigi teavitamist, mille kodanik asjaomane isik on, ning juhul, kui see liikmesriik seda taotleb, tagaotsitava üleandmist kõnealusele liikmesriigile Euroopa vahistamismääruse raamotsust kohaldades, tingimusel et kõnealune liikmesriik on pädev esitama asjaomasele isikule süüdistusi väljaspool riigi territooriumi toime pandud süütegude eest³².
44. Tehtud on märkimisväärt tööd, et anda ülevaade *Petruhhini* kohtuasjas tehtud otsuse põhimõtete praktilisest kohaldamisest liikmesriikides.³³ Olemasolev kohtupraktika ei paku siiski lahendust olukorras, kui kodakondsusjärgne liikmesriik ei saa tagaotsitava suhtes teha Euroopa vahistamismäärust.

³⁰ Euroopa Liidu Kohtu 6. septembri 2016. aasta otsus kohtuasjas C-182/15 *Petruhhin*; Euroopa Liidu Kohtu 10. aprilli 2018. aasta otsus kohtuasjas C-191/16 *Pisciotti*; Euroopa Liidu Kohtu 13. novembri 2018. aasta otsus kohtuasjas C-247/17 *Raugevicius*; Euroopa Liidu Kohtu 2. aprilli 2020. aasta otsus kohtuasjas C-897/19 PPU, *Ruska Federacija*; vt pooleliolev kohtuasi C-398/19, *Generalstaatsanwaltschaft Berlin*.

³¹ Euroopa Liidu Kohtu 6. septembri 2016. aasta otsus kohtuasjas C-182/15 *Petruhhin*, punktid 41, 47–50.

³² Euroopa Liidu Kohtu 6. septembri 2016. aasta otsus kohtuasjas C-182/15 *Petruhhin*, punktid 41, 47–50.

³³ Vt nõukogu dokumente 10429/17, 15786/17, 15207/17.

45. Nõukogu tervitab asjaolu, et Eurojust ja Euroopa õigusalase koostöö võrgustik on teinud väga kasuliku analüüsi selle kohta, kuidas praktikas käsitletakse kolmandate riikide taotlusi liidu kodanike väljaandmiseks. Nõukogu arutab nimetatud analüüsi tulemusi õigeaegselt ja otsustab, kas ja millisel kujul tuleks võtta järelmeetmeid.
46. Eri liikmesriikide praktilised kogemused näitavad, et on juhtumeid, kus kolmandad riigid esitavad põhjendamatuid ja kuritarvituslikke väljaandmistootlusi. Nõukogu kutsub komisjoni üles Eurojusti ja Euroopa õigusalase koostöö võrgustiku koostatud analüüsi tulemusi silmas pidades kaaluma vajadust võtta täiendavaid meetmeid, näiteks teha ettepanek ühise lähenemisviisi kohta kolmandate riikide võimalike kuritarvituslike, sealhulgas poliitiliselt motiveeritud tagaotsimis- ja väljaandmistootluste käsitlemiseks. Sellega seoses tuleks arvesse võtta liikmesriikide parimaid tavaid.

E. Euroopa vahistamismääruse üleandmiskorra tugevdamine kriisi ajal

47. COVID-19 leviku tõkestamiseks on liikmesriigid võtnud mitmesuguseid meetmeid, nagu piiride sulgemine, lennuliikluse peatamine ning rangete suhtlemis- ja sotsiaalse distantseerumise eeskirjade kehtestamine. Sellel on olnud märkimisväärne mõju ka kriminaalasjades tehtavale õigusalasele koostööle, eelkõige Euroopa vahistamismääruse raamotsuse kohasele üleandmiskorrale.
48. Nõukogu rõhutab, et kriminaalasjades tehtava õigusalase koostöö nõuetekohase toimimise tagamine kriisi ajal on vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala seisukohast väga oluline. COVID-19 on toonud esile koordineeritud ja kiire teabe- ja kogemustevahetuse tähtsuse ning vajaduse veelgi enam digitaliseerida liikmesriikidevahelist koostööd.

49. Mis puudutab kriisi ajal vajalikku teabe ja kogemuste vahetamist, siis on ülioluline kõigi asjaosaliste kooskõlastatud lähenemisviis, et vältida töö dubleerimist ning ühtlustada teabe kogumist ja levitamist. Küsimustike kasutamine on osutunud väärtuslikuks teabe kogumise vahendiks ning Eurojusti ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku korrapäraselt ajakohastatav kogumik, milles on ühendatud Eurojustile, Euroopa õiguslase koostöö võrgustikule ja nõukogu eesistujariigile/peasekretariaadile laekunud teave, on osutunud väärtuslikuks vahendiks koordineeritud teabevahetuse osas ning on õigusala töötajatele suureks abiks. Tulevikus tuleks kaaluda sellise elektroonilise platvormi loomist, mille kaudu oleks võimalik kriisi ajal iga päev saada ja ajakohastada kasulikku teavet.
50. Nõukogu rõhutab, et digitaliseerimisel on keskne roll. COVID-19 pandeemia on selgelt näidanud vajadust piiriülese õiguslase koostöö kiire ja (kõikehõlmava)ulatusliku digitaliseerimise järele, nagu rõhutati Saksamaa eesistumise ajal kokku lepitud nõukogu järeldustes „Õiguskaitse kättesaadavus: digitaliseerimisest tulenevate võimaluste ärakasutamine“.³⁴ Paljudel juhtudel on praktilistest probleemidest võimalik üle saada digitaalsete lahenduste abil.
51. Nõukogu tervitab komisjoni poolt 14. septembril 2020 avaldatud lõpparuannet, mis käsitles uuringut piiriülese digitaalse kriminaalõiguse kohta. Uuringu suhtes järelmeetmete võtmisel peaks pöörama erilist tähelepanu järgmistele aspektidele: turvaliste elektrooniliste sidekanalite loomine pädevate asutuste vahel, ühtlustatud lähenemisviis e-allkirjade tunnustamisele ja kasutamisele või vähemalt olemasolevate süsteemide paindlikum kasutamine, turvaliste vahendite loomine suurte failide edastamiseks ning videokonverentsisüsteemide parem ühitamine, eelkõige seoses nende kvaliteedi ja tehnilise koostalitlusvõimega.

³⁴ ELT C 342I, 14.10.2020, lk 1–7.